

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Реформування судової гілки влади в Україні, очікування та
реальність»

Студентки III курсу, групи МП-31
Напряму підготовки (спеціальності)
293 «Міжнародне право»

Чомко В.В.

Керівник: Тенішев Вячеслав Фарідович

Національна шкала: _____

Університетська шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль 2021 р.

ПЛАН

РОЗДІЛ І. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

- 1.1. Історичні аспекти судової гілки влади України
- 1.2. Судова влада в Україні. Суд і правосуддя
- 1.3. Вимоги держав-союзників щодо реформування судової гілки України

РОЗДІЛ ІІ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

- 2.1. Проект судової реформи запропонований Президентом України
- 2.2. Проблеми запровадження судової реформи
- 2.3. Аналіз результатів та очікування

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Історичні аспекти судової гілки влади України.....	6
1.2. Судова влада в Україні. Суд і правосуддя.....	8
1.3. Вимоги держав-союзників щодо реформування судової гілки України.....	10
РОЗДІЛ ІІ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ.....	13
2.1. Проект судової реформи запропонований Президентом України.....	13
2.2. Проблеми запровадження судової реформи.....	25
2.3. Аналіз результатів та очікування.....	28
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	34

ВСТУП

Необхідність реформування судової влади постала від часу проголошення суверенності та незалежності України, початку процесу реального забезпечення прав і свобод людини та громадянина, затвердження верховенства права в суспільному житті.

Актуальність теми. Становлення української державності неможливе без функціонування сучасної ефективної системи судочинства, що захищає демократію, права людини, соціальну справедливість та суспільний консенсус. Сучасний етап судової реформи розпочався у 2014-2015 р. Разом з тим, варто зазначити, що з часу проголошення незалежності в Україні мали місце декілька спроб формування незалежної судової системи, яка б відповідала вимогам демократичного суспільства, забезпечувала ефективне здійснення правосуддя. Однак, не зважаючи на окремі позитивні досягнення, повністю реалізувати поставлене завдання не вдалося внаслідок різних причин, серед яких, зокрема: високий рівень корупції як серед суддів, так і серед представників інших гілок влади, політичний тиск зі сторони органів державної влади на судову систему, перевантаження останньої тощо. Все це призвело до критичного зниження рівня довіри населення до судової влади.

Як наслідок, у 2014 році ситуація у сфері демократії у нашій державі зазнала гострої кризи, що призвело до Революції Гідності, та в подальшому до зміни влади, підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію України з ЄС), та проведення реформ у багатьох сферах суспільного життя, зокрема, й у сфері правосуддя.

Між тим, вже у перші роки здійснення нового етапу судової реформи виникли деякі проблемні моменти, які позначаються на якості правосуддя, призводять до того, що очікування суспільства не виправдовуються, відтак, ефективність судової реформи ставиться під сумнів. Особливо складними перші кроки щодо модернізації судової системи виявилися в адміністративній

юстиції, що зумовлює потребу в узагальненні основних проблем у сфері реалізації судової реформи в адміністративному судочинстві та визначенні можливих способів їх вирішення.

Об'єктом дослідження є очікування та реальність реформування судової гілки влади в Україні.

Метою є узагальнення основних проблем у сфері реалізації сучасного етапу судової реформи та визначення пріоритетних напрямів її здійснення для подальшого розвитку української державності та забезпечення справедливого демократичного судочинства.

Завданням є:

- дослідити історичний розвиток і становлення сучасної судової системи в Україні;
- аналіз існуючої судової системи України, її позитивні та негативні сторони;
- аналіз теоретичних засад функціонування сучасної судової системи в Україні;
- аналіз сучасним тенденціям розвитку судової системи України.

Структура курсової роботи визначена метою дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг курсової роботи становить сторінки.

РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

1.1 Історичні аспекти судової гілки влади України

Структура дореформеної судової системи була досить складною та заплутаною. Існували особливі суди для дворян, міщан, ремісників і купців, спеціальні комерційні, військові й інші суди. Судові функції виконували й адміністративні органи – поліція, губернські правління й ін. Розгляд справ у судових інстанціях проводився за зачиненими дверима. На діяльність суддів сильний тиск справляли різні адміністративні органи.

Становище України на початку 20-х років було надзвичайно важким. Українські землі знову потрапили під іноземне панування. Було створено апарат насильства у вигляді ЧК («чрезвычайная комиссия»), будувалися концентраційні табори. Проводилася безкомпромісна боротьба з «контрреволюцією».

Невдоволення широких верств населення країни, особливо сільського, економічною політикою більшовиків і примусило В. І. Леніна визнати повний крах політики «воєнного комунізму» та перейти до нової економічної політики (НЕПу).

Запровадження НЕПу повинно було врятувати економіку країни від повного розвалу. Головна увага в новій економічній політиці приділялася заходам щодо піднесення продуктивності сільського господарства на основі заінтересованості селянина в своїй праці.

Судова влада в Україні – це представлена системою судових органів самостійна та незалежна гілка державної влади, яка функціонує для здійснення конституційного, кримінального, цивільного, господарського, адміністративного правосуддя, вирішення спорів в аспекті трудових, торговельних та інших справ.

Ознаки судової влади в Україні:

– самостійна та незалежна гілка влади (за радянської влади лише ради були незалежними). Уперше самостійність і незалежність судової гілки влади

було регламентовано в «Концепції судово-правової реформи в Україні» від 28 квітня 1992 року, схвалено постановою Верховної Ради України, а згодом підтримано Конституційним договором між Верховною Радою України та Президентом України від 8 червня 1995 року та закріплено Конституцією і законами України. Окрім того, на забезпечення становлення в Україні судівства як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд, спрямований Указ Президента України «Про Концепцію вдосконалення судівства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10 травня 2006 р.

1.2. Судова влада в Україні. Суд і правосуддя

Судова влада – це діяльність усіх створених у державі судів, яка реалізується за допомогою притаманних їм законодавчих засобів, з метою впливу на поведінку суб'єктів права та суспільні відносини за участю цих суб'єктів.

Для виконання покладеної на неї функції, судова влада наділена владними повноваженнями та засобами примусу до виконання прийнятих нею рішень. Зокрема, конституційною засадою судочинства є обов'язковість виконання рішення суду, що вимагає від державних органів, посадових осіб, усіх громадян неухильного підкорення велінню судової влади.

Судова влада займає особливе місце в системі державної влади. Взаємодія судової влади з іншими гілками влади в Україні здійснюється на основі «механізму стримувань і противаг», який полягає у тому, що органи законодавчої влади впливають на суди, створюючи для них законодавчу базу діяльності. Окрім того, Верховна рада України разом із Президентом України беруть участь у формуванні судової системи шляхом призначення суддів, але суди їм не підпорядковані, а відповідно зазначені органи не вправі контролювати законність вироків та інших судових рішень.

Суд – це державний орган, юрисдикція якого поширюється на визначене адміністративно-територіальне утворення; структурне утворення Збройних Сил України (гарнізон, регіон, вид ЗСУ); спори та справи, що підлягають розгляду судом відповідно до його спеціалізації (система спеціалізованих судів).

Судова система побудована за принципом територіальності – вона пристосована до адміністративно – територіального устрою.

Суди загальної юрисдикції створюються Президентом України за поданням Міністра юстиції України, що узгоджується з Головою Верховного Суду України чи головою вищого спеціалізованого суду. Місцезнаходження та статус суду визначається з урахуванням принципів територіальності та спеціалізації. Кількість суддів у судах визначається Президентом України за поданням Голови Державної судової адміністрації України, погоджена з

Головою Верховного Суду чи головою вищого спеціалізованого суду, з урахуванням обсягу роботи суду, та в межах витрат, затверджених у Державному бюджеті на утримання судів.

Судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. Правосуддя становить основний зміст судової влади та полягає у розгляді судами в судових засіданнях цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справ, а також справ конституційної юрисдикції та законному, обґрунтованому, справедливому їх вирішенні.

Правосуддя має місце тоді коли суд повно з'ясував усі істотні обставини справи, правильно застосував закон і постановив законне, обґрунтоване та справедливе судове рішення у справі.

Правосуддя – це особливий вид державної діяльності, що здійснюється судом на підставі закону, зміст якої становить розгляд і вирішення судових справ з метою забезпечення гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави, а результатом якого є постановлення правосудного судового рішення, яке має загальнообов'язковий характер.

З точки зору теорії права здійснення правосуддя є правозастосовчою діяльністю, що ґрунтується на суворому дотриманні закону, тому вирішення відповідного спору з порушенням закону чи постановлення неправосудного рішення не можна назвати правосуддям. Тому дуже важливим є те, щоб суд здійснював правосуддя на засадах верховенства права, забезпечувався захист прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави.

1.3. Вимоги держав-союзників щодо реформування судової гілки України

Іноземцям та їх бізнесу в Україні не потрібні якісь особливі умови, їх цікавить некорумпована судова система, де вони у разі негараздів зможуть захистити свої інтереси. Крім того, це сприятиме зменшенню зловживань щодо міжнародної допомоги та запозичень, що постійно вливаються в державу під виглядом кредитів, допомоги та інвестицій. Система антикорупційних органів, відповідне законодавство для них, судова реформа були та залишаються основними вимогами співпраці України з Міжнародним валютним фондом та Європейським Союзом.

Судова реформа може стати другою великою реформою разом із децентралізацією, яка може фундаментально змінити Україну та зробити державу успішнішою.

Про це заявила посол Німеччини в Україні Анка Фельдгузен під час онлайн-дискусії на Київському безпековому форумі.

“Бачу певні шанси у ситуації з конституційною кризою, тому що раптом усі почали говорити про необхідність судової реформи. Думаю, що це друга реформа, яка фундаментально змінить Україну, разом із процесом децентралізації, і зробить її успішнішою країною”, - сказала посол

За словами Фельдгузен, важливо відобразити ці результати у Конституції відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, щоб громади мали стале фінансування, яке вони зможуть використовувати у довгостроковій перспективі.

Венеційська комісія погодилась з ключовими положеннями законопроекту, а також з тим, що судову реформу варто проводити поетапно, і першим з таких етапів може бути законопроект №3711.

Венеційська комісія запропонувала:

- вдосконалити процедуру добору членів конкурсної комісії для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України,
- відтермінувати надання додаткових повноважень Вищій раді правосуддя,

- запровадити окремі зміни у діяльності Вищої ради правосуддя на другому етапі реформи.

Наявність у висновку Венеційської комісії пропозицій для вдосконалення законопроекту №3711 викликала цілу хвилю звинувачень про те, що нібито наші європейські партнери в центрі розкритикували законопроект і закликали його не приймати.

Посли країн "Великої сімки" під час зустрічі з Головою Верховної Ради Дмитром Разумковим наголосили на важливості комплексної судової реформи, яка охоплює і Вищу раду правосуддя.

"На зустрічі з Дмитром Разумковим послы G7 були раді почути про плани Верховної Ради підтримки реформ цього року. Вони підкреслили важливість і неодмінність комплексної судової реформи, яка також охоплює Вищу раду правосуддя, для розвитку України", - йдеться у повідомленні.

Послы також наголосили на необхідності посилення антикорупційних інституцій і заходів. Вони високо оцінили позитивні кроки в питанні реформи Служби безпеки України та висловили сподівання щодо їх завершення та запровадження для підвищення стійкості України.

Продовження Україною реформування судової системи сприятиме реалізації існуючого потенціалу українсько-німецької економічної співпраці.

Про це заявив президент Німецько-української промислово-торговельної палати Гайко Крайзель під час 4-го Українсько-німецького економічного форуму у Берліні, передає кореспондент Укрінформу.

"Дуже важливо побачити ті потенціали двосторонньої співпраці, які ще не знайдені. Але також треба сказати, що ці потенціали можна реалізувати, якщо Україна і далі буде концентруватися на процесах реформування судової сфери", - заявив він.

Також Крайзель вказав, що інколи в Україні приймаються закони, "які не повністю продумані". Водночас, він зауважив, що український уряд є дуже відкритим до співпраці та побажань – "уряд дуже відкритий і сприймає рекомендації та реагує, а тому усі проблеми можна вирішити".

Загалом президент Німецько-української промислово-торгівельної палати відзначив успішність існуючої економічної співпраці між ФРН та Україною, свідченням чого є робота в Україні понад 2 тис. німецьких компаній.

Говорячи про сфери, які містять потенціал для розвитку, він виокремив сферу інформаційних технологій в Україні, "де працюють понад 200 тис. професіоналів".

Україна наразі має гарний шанс здійснити комплексну судову реформу, про що свідчить низка чинників, а міжнародна спільнота готова в цьому допомагати.

Як повідомляє кореспондент Укрінформу, про це заявив голова Представництва Європейського Союзу в Україні Матті Маасікас у виступі на всеукраїнському форумі "Україна 30. Розвиток правосуддя".

"Зараз є дуже гарний рідкісний шанс і дуже багато сприятливих елементів для здійснення комплексної судової реформи. Одна частина (судової системи - ред.) вже пройшла реформу, є певні виклики, які були створені рішенням Конституційного суду, і це реальні виклики, є недовіра, яка підриває весь державний апарат, і є пропозиція міжнародної допомоги - це основні чинники, і, мені здається, після того, що ми почули сьогодні зранку від Президента Зеленського, є політична воля... Я деколи чую в Україні, що насправді тут ніхто не хоче мати справедливої судової системи і в парламенті ніхто за це не голосуватиме. Я в це не вірю, я знаю, що люди, які вийшли на Майдан сім років тому, теж у це не вірять. Тож у проведенні комплексної судової реформи Президент Зеленський і українська влада мають повну підтримку міжнародної спільноти і партнерів", - сказав Маасікас.

Він зазначив, що успіх України у реформуванні судової системи буде спільним успіхом з ЄС, що було доведено європейською допомогою в проведенні реформи Верховного Суду.

"Але ми також зробили для себе певні важливі висновки. Перше - недостатньо проводити реформи різними за рівнем шматочками мозаїки. Має бути реформована вся судова система в цілому. Ми для себе це відчули минулої осені, коли деякі рішення Конституційного суду вплинули не лише на судову систему в цілому, а на всю конституційну законодавчу рамку і підірвали декілька напрямків українських реформ, над якими працювали декілька урядів і декілька президентів. Тобто потрібна дуже комплексна реформа судочинства. По-друге, ми для себе дізналися, що одне з найдавніших і найскладніших питань демократії, яке ставили ще римляни, це "Хто наглядатиме за тими, хто наглядає", тобто хто керує судами, хто номінує суддів. Тому реформа Вищої ради правосуддя повинна стати серцевиною реформи судочинства в Україні", - акцентував посол ЄС.

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

2.1. Проект судової реформи запропонований Президентом України

Проект
Вноситься Президентом України

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів"
та деяких законів України щодо діяльності Верховного Суду
та органів суддівського врядування

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

I. Внести до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 31, ст. 545 із наступними змінами) такі зміни:

1. У статті 19:

у частині шостій слова "Державна судова адміністрація України за погодженням з Вищою радою правосуддя" замінити словами "Вища рада правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України";

частину сьому виключити.

2. У частині четвертій статті 31 слова "Державна судова адміністрація України за погодженням із Вищою радою правосуддя" замінити словами "Вища рада правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України".

3. Частину першу статті 37 виключити.

4. У частині дев'ятій статті 49 слово "регіональної" замінити словом "обласної".

5. Частину другу статті 71 викласти у такій редакції:

"2. Форма і зміст заяви про участь у доборі кандидатів на посаду судді, анкети кандидата на посаду судді затверджуються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України за погодженням з Вищою радою правосуддя та розміщуються на офіційному вебсайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України".

6. Частину шосту статті 73 викласти у такій редакції:

"6. Порядок складення відбіркового іспиту та методика оцінювання його результатів затверджуються Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України".

7. Частину другу статті 77 викласти у такій редакції:

"2. Програму та навчальний план проходження спеціальної підготовки кандидатами на посаду судді затверджує Вища кваліфікаційна комісія суддів України за рекомендацією Національної школи суддів України.

Порядок проходження спеціальної підготовки кандидатами на посаду судді затверджує Вища кваліфікаційна комісія суддів України за рекомендацією Національної школи суддів України та за погодженням з Вищою радою правосуддя".

8. Частину п'яту статті 78 викласти у такій редакції:

"5. Порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання кандидатів затверджуються Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України".

9. У частині другій статті 79, частині п'ятій статті 83, абзаці другому частини другої статті 85 слова "Вищою кваліфікаційною комісією суддів України" замінити словами "Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України".

10. Абзац другий частини шостої статті 85 викласти у такій редакції:

"Формування і ведення суддівського дос'є (дос'є кандидата на посаду судді) здійснюються у порядку, затвердженому Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України після консультацій із Радою суддів України".

11. У статті 92:

назву статті після слова "Статус" доповнити словами "та склад";

після частини другої доповнити новими частинами такого змісту:

"3. Вища кваліфікаційна комісія суддів України складається з шістнадцяти членів, які призначаються Вищою радою правосуддя за результатами конкурсу строком на чотири роки. Одна й та сама особа може бути повторно призначена членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України лише один раз.

4. Вища кваліфікаційна комісія суддів України вважається повноважною за умови призначення до її складу не менше одинадцяти членів.

Якщо Вища кваліфікаційна комісія суддів України може стати неповноважною через закінчення строку повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, такий член Комісії продовжує виконувати свої повноваження до дня призначення на його посаду іншої особи, але в будь-якому випадку не більше трьох місяців з дня закінчення строку, на який такого члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України було призначено".

У зв'язку з цим частини третю – п'яту вважати відповідно частинами п'ятою – сьомою.

12. У статті 94:

у назві статті слово "Члени" замінити словами "Вимоги до члена";

частину першу виключити;

у частині другій слова "На посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України може бути призначений" замінити словами "Членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України може бути";

пункт 4 частини восьмої викласти у такій редакції:

"4) особи, які були членами Вищої ради юстиції, Вищої ради правосуддя, а також особи, які були членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та були обрані (призначені) на цю посаду не за результатами конкурсу, проведеного конкурсною комісією, утвореною відповідно до статті 95-1 цього Закону".

13. Статті 95 та 95-1 викласти в такій редакції:

"Стаття 95. Порядок проведення конкурсу та призначення на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

1. Призначення на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України здійснюється Вищою радою правосуддя за результатами конкурсу, проведеного в порядку, визначеному цим Законом.

2. Положення про конкурс на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України затверджує Вища рада правосуддя.
3. Оголошення про початок конкурсу, умови та строки його проведення публікується у газеті "Голос України" та оприлюднюється на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя не пізніше ніж за три місяці до дня закінчення строку повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або не пізніше десяти днів з дня дострокового припинення повноважень чи звільнення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
4. Конкурс на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України проводить конкурсна комісія, утворена відповідно до статті 95-1 цього Закону, на основі принципів верховенства права, публічності та політичної нейтральності в порядку, визначеному цим Законом.
5. Особа, яка відповідає вимогам, визначеним цим Законом до члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, та має намір бути призначеною членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, звертається до секретаріату Вищої ради правосуддя із заявою.

Форма заяви затверджується Вищою радою правосуддя.

6. Разом із заявою про намір бути призначеною членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідна особа подає:

- 1) автобіографію;
- 2) мотиваційний лист, в якому викладаються мотиви для призначення членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 3) копію документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України;
- 4) копію трудової книжки (за наявності);
- 5) декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року, в якому було оприлюднено оголошення про початок конкурсу;
- 6) копії документів про освіту, вчені звання та наукові ступені;
- 7) довідку медичної установи про стан здоров'я кандидата з висновком щодо його придатності до роботи на посаді, пов'язаній з виконанням функцій держави;

8) копію військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних);

9) письмову згоду на обробку персональних даних та оприлюднення копій документів, визначених цією статтею (крім копій документів, передбачених пунктами 3, 7, 8 цієї частини);

10) письмову заяву про відсутність обмежень щодо членства у Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, а також про відповідність вимогам щодо несумісності або зобов'язання виконувати вимоги щодо несумісності у разі призначення членом Комісії;

11) заяву про проведення перевірки, визначеної Законом України "Про очищення влади";

12) згоду на проведення спеціальної перевірки відповідно до закону.

7. Секретаріат Вищої ради правосуддя приймає документи у хронологічному порядку надходження заяв та не пізніше наступного робочого дня оприлюднює отриману інформацію разом із копіями поданих документів (крім документів, передбачених пунктами 3, 7, 8 частини шостої цієї статті) на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя.

8. Прийом документів завершується о 24 годині останнього дня строку, визначеного Вищою радою правосуддя для подання документів. У прийнятті документів не може бути відмовлено з інших підстав, ніж закінчення зазначеного строку прийому документів.

9. Секретаріат Вищої ради правосуддя формує перелік кандидатів, який оприлюднюється на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя не пізніше наступного дня після завершення прийому документів.

10. Секретаріат Вищої ради правосуддя забезпечує проведення спеціальної перевірки стосовно кандидатів, відібраних конкурсною комісією для проведення співбесіди.

11. Вища рада правосуддя призначає члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на підставі протоколу засідання конкурсної комісії не пізніше п'яти днів із дня отримання такого протоколу.

Стаття 95-1. Конкурсна комісія для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

1. Вищою радою правосуддя для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України утворюється конкурсна комісія та затверджується її персональний склад.

2. Членами конкурсної комісії можуть бути особи, які мають бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет, відповідають критеріям доброчесності та професійної етики, є правниками із визнаним рівнем компетентності.

3. До складу конкурсної комісії входять:

1) три особи з числа суддів або суддів у відставці, запропоновані Радою суддів України;

2) три особи з числа міжнародних експертів, визначені Вищою радою правосуддя на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, які надають Україні міжнародну технічну допомогу чи провадять свою діяльність у сфері юстиції та/або у сфері судової влади, та/або у сфері запобігання і протидії корупції.

Кожна така організація може запропонувати не більше трьох кандидатів до складу конкурсної комісії або погодити пропозицію спільного списку кандидатів.

Суб'єкти формування конкурсної комісії пропонують осіб до її складу протягом двадцяти днів із дня опублікування оголошення про початок конкурсу.

4. У разі якщо суб'єкти формування конкурсної комісії у визначений цим Законом строк не запропонували осіб до складу конкурсної комісії чи запропонували недостатню кількість осіб для формування повноважного складу конкурсної комісії, таких осіб протягом п'ятнадцяти днів пропонує Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

5. Пропозиції до складу конкурсної комісії оприлюднюються на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя її секретаріатом не пізніше наступного робочого дня після їх надходження до Вищої ради правосуддя.

6. Порядок отримання Вищою радою правосуддя пропозицій від суб'єктів формування конкурсної комісії та затвердження її персонального складу визначається положенням про конкурс.

7. Вища рада правосуддя затверджує персональний склад конкурсної комісії з числа осіб, запропонованих відповідно до вимог цієї статті, не пізніше п'яти

днів із дня завершення строків, визначених частинами третьою, четвертою цієї статті.

8. Конкурсна комісія вважається повноважною у разі затвердження у її складі чотирьох членів, два з яких визначені на підставі пропозицій міжнародних (іноземних) організацій або на підставі пропозицій Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Строк повноважень члена конкурсної комісії становить чотири роки з дня затвердження.

9. Регламент роботи конкурсної комісії ухвалюється членами конкурсної комісії на її першому засіданні та оприлюднюється на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя.

10. Засідання конкурсної комісії проводяться відкрито. Інформація про час і місце їх проведення, порядок денний та рішення конкурсної комісії оприлюднюються на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя.

Вища рада правосуддя забезпечує трансляцію засідань конкурсної комісії в режимі реального часу на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя.

11. Рішення конкурсної комісії вважається ухваленим, якщо за нього проголосувала більшість членів конкурсної комісії від її складу, за умови що дві особи з числа тих, які проголосували за це рішення, є міжнародними експертами або особами, визначеними на підставі пропозицій Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Член конкурсної комісії має право брати участь у засіданнях і ухваленні рішень конкурсної комісії у віддаленому режимі з використанням електронних засобів зв'язку.

Рішення конкурсної комісії оформлюється протоколом.

12. Конкурсна комісія має право:

1) в установленому порядку збирати, перевіряти та аналізувати інформацію про кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, отримувати інформацію від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, необхідну для здійснення повноважень конкурсної комісії;

2) звертатися до кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також будь-якої юридичної особи, державного органу чи органу місцевого самоврядування, їх посадових осіб із запитом про надання

пояснень, документів чи інформації з метою перевірки кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

3) на безоплатний доступ до відкритих державних реєстрів.

13. Член конкурсної комісії зобов'язаний:

1) брати участь у її роботі особисто, без права делегування своїх повноважень іншим особам;

2) не використовувати, не передавати та не розголошувати персональні дані та іншу інформацію, яка стала йому відома під час роботи в конкурсній комісії, для інших цілей, крім забезпечення здійснення конкурсною комісією передбачених цим Законом повноважень;

3) не брати участі у зборі інформації про кандидата на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, розгляді питання про такого кандидата, якщо член конкурсної комісії має або мав особисті або ділові стосунки з кандидатом та/або за наявності іншого конфлікту інтересів чи обставин, які можуть вплинути на об'єктивність або неупередженість члена конкурсної комісії;

4) вживати заходів щодо захисту персональних даних та іншої інформації, які стали йому відомі у зв'язку зі здійсненням ним своїх повноважень.

14. Конкурсна комісія:

1) розглядає документи, подані кандидатами на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

2) відбирає із загальної кількості кандидатів тих, які згідно з обґрунтованим рішенням конкурсної комісії мають найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання обов'язків члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та відповідають вимогам закону;

3) оприлюднює на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя інформацію про кандидатів, відібраних для проходження співбесіди з конкурсною комісією;

4) проводить на своєму засіданні співбесіду з відібраними кандидатами, відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, на кожну вакантну посаду одного кандидата, який відповідає вимогам до члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та згідно з обґрунтованим рішенням конкурсної комісії має найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання обов'язків члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

15. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності конкурсної комісії здійснює секретаріат Вищої ради правосуддя, у тому числі із можливістю залучення міжнародної технічної допомоги".

14. У статті 96:

частини четверту та п'яту викласти в такій редакції:

"4. У разі виявлення фактів, що можуть мати наслідком звільнення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з підстав, визначених пунктами 3 – 6 частини першої цієї статті, Вища рада правосуддя приймає рішення про здійснення перевірки таких фактів. Така перевірка не може тривати більше одного місяця.

З дня ухвалення рішення про початок перевірки зазначених фактів такий член Комісії відсторонюється від посади, а його повноваження зупиняються до ухвалення рішення Вищої ради правосуддя.

5. У разі встановлення підстав для звільнення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з посади, визначених пунктами 3 – 6 частини першої цієї статті, Вища кваліфікаційна комісія суддів України своїм рішенням вносить до Вищої ради правосуддя подання про звільнення з посади відповідного члена Комісії.

Таке подання вноситься, якщо за нього проголосувало не менше ніж одинадцять членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

З дня ухвалення рішення Комісії про внесення зазначеного подання такий член Комісії відсторонюється від посади, а його повноваження зупиняються до прийняття рішення Вищою радою правосуддя";

частину шосту після слова "Процедура" доповнити словами "здійснення перевірки фактів, що можуть мати наслідком звільнення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з підстав, визначених пунктами 3 – 6 частини першої цієї статті".

15. У пункті першому частини першої статті 97 слова "обрано (призначено)" замінити словом "призначено".

16. У статті 98:

доповнити новими частинами першою – третьою такого змісту:

"1. Організаційними формами діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України є засідання у пленарному складі Комісії, у складі палат та колегій – залежно від питань, визначених цим Законом та регламентом Комісії.

Член Комісії має право брати участь у засіданнях і прийнятті рішень у віддаленому режимі з використанням електронних засобів зв'язку у випадках та порядку, встановлених регламентом Комісії.

2. У складі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України діють дві палати. До кожної палати входять по вісім членів Комісії.

У разі необхідності Комісія може ухвалити рішення про залучення членів однієї палати до роботи іншої палати.

3. Колегія Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується не менше ніж з трьох членів Комісії".

У зв'язку з цим частини першу – тринадцяту вважати відповідно частинами четвертою – шістнадцятою;

у частині четвертій слова "член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який має найбільший стаж професійної діяльності у сфері права" замінити словами "найстарший за віком член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України";

у частині шостій слова "член Комісії, обраний за квотою з'їзду суддів України, який має більший стаж роботи на посаді судді" замінити словами "найстарший за віком член Комісії";

у частині десятій слова "члени палат, призначені за квотою з'їзду суддів України, які мають більший стаж роботи на посаді судді" замінити словами "найстарші за віком члени палат".

17. У частині першій статті 107 слова "Комісія з питань доброчесності та етики – через її голову або членів Комісії" виключити.

18. Пункт 3 частини третьої статті 135 викласти в такій редакції:

"3) судді Верховного Суду – 75 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року".

19. Пункт 7 розділу XII "Прикінцеві та перехідні положення" доповнити новими абзацами такого змісту:

"Верховний Суд України як юридична особа припиняється в результаті реорганізації шляхом приєднання до Верховного Суду з наслідками, передбаченими законом.

Судді Верховного Суду України зараховуються до штату Верховного Суду у касаційний суд тієї юрисдикції, яка відповідає юрисдикції судової палати Верховного Суду України, в якій суддя здійснював правосуддя, та підлягають кваліфікаційному оцінюванню упродовж одного року з дня такого зарахування. Особливості порядку та методології кваліфікаційного оцінювання таких суддів, показників відповідності критеріїв кваліфікаційного оцінювання та засобів їх встановлення затверджуються Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Виявлення за результатами зазначеного оцінювання невідповідності судді, зарахованого до штату Верховного Суду, займаній посаді за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності чи відмова такого судді від зазначеного оцінювання є підставою для звільнення судді з посади".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім пункту 4 розділу I, який набирає чинності з дня початку роботи обласних прокуратур.

2. Внести зміни до таких законів України:

1) у Законі України "Про Вищу раду правосуддя" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 7–8, ст. 50 із наступними змінами):

а) у статті 3:

у пункті 12 частини першої слово "погоджує" замінити словом "визначає";

пункт 20-2 викласти в такій редакції:

"20-2) ухвалює рішення про звільнення членів Вищої ради правосуддя з підстав, визначених пунктами 1, 2 частини першої статті 24 цього Закону";

б) частину третю статті 24 викласти в такій редакції:

"3. Рішення про звільнення члена Вищої ради правосуддя з посади з підстав, визначених пунктами 3 – 6 частини першої цієї статті, ухвалюється органом, що обрав (призначив) члена Вищої ради правосуддя, за поданням Вищої ради

правосуддя. Рішення про внесення подання про звільнення члена Вищої ради правосуддя вважається ухваленим, якщо за нього проголосувало не менше чотирнадцяти членів Вищої ради правосуддя.

З дня внесення зазначеного подання такий член Вищої ради правосуддя відсторонюється від посади, а його повноваження зупиняються до ухвалення рішення органом, що обрав (призначив) цього члена Вищої ради правосуддя";

в) статтю 28-1 та частину восьму статті 31 виключити;

г) частину першу статті 42 викласти в такій редакції:

"1. Дисциплінарне провадження розпочинається після отримання скарги щодо дисциплінарного проступку судді (дисциплінарної скарги), поданої відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів", або за ініціативою Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя чи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у випадках, визначених законом";

д) частину третю статті 47 виключити;

е) частину четверту статті 48 викласти в такій редакції:

"4. Суддя та скаржник мають бути повідомлені про засідання Дисциплінарної палати не пізніше ніж за сім днів до дня його проведення в порядку, визначеному регламентом Вищої ради правосуддя, та шляхом розміщення відповідної інформації на офіційному вебсайті Вищої ради правосуддя";

2) у розділі II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 50, ст. 354) пункти 3 – 7, 9, 10 виключити.

Голова Верховної Ради

України

2.2. Проблеми запровадження судової реформи

Сучасне життя сповнене безліччю непорозумінь та проблем. Поняття відповідальності відіграє чималу роль, адже кожна людина повинна відповідати за свої дії, і не важливо, чи це звичайний пересічний громадянин України чи державний службовець. Особливе місце в країні посідає судова гілка влади, яка повинна діяти на засадах справедливості, неупередженості, законності тощо. Так як дана гілка влади є дуже важливою для функціонування нашої держави, то постає питання її ефективної модернізації та реформування загалом. Сучасний стан правосуддя викликає багато питань, зауважень та неоднозначних суджень з боку фахівців.

Проте, слід погодитися, що без модернізованої судової системи наша держава не зможе вдало функціонувати та бути надійним захисником своїх громадян.

Кожен науковець, фахівець у даній сфері визначає важливі на його думку проблеми судової системи. До найбільш серйозних та важливих відносять:

- проблему відновлення незалежності судів в Україні;
- проблеми корупції;
- питання визначення механізму оновлення існуючого суддівського корпусу України;
- питання недоторканності суддів;
- рівень довіри українців до судової системи тощо.

Проблема відновлення незалежності судів в Україні ускладнюється загально економічною та політичною атмосферою, що склалася в країні за останні роки. Адже сучасні реалії такі, що суддя приймає рішення на користь можновладців, політичних сил чи за іншим пріоритетом, на нього тисне «суспільний дух», який прагне диктувати свої правила. Протягом багатьох років наша влада, якій не потрібна була незалежна, високо професійна Феміда,

намагалася зробити суди підконтрольними собі. Беручи до уваги політичні новини останніх 2-ох років, можна побачити, що суд апріорі мав репутацію такого, що не працює для громадян середнього або низького класу та становить небезпеку протестувальникам і опозиції.

У сучасному судочинстві не рідким є явище корупції, з якою вже так довго та плідно ведуть боротьбу у нашій державі. Проте, ефективно боротися з корупцією в судах можна, використовуючи існуючі в Кримінальному і

Кримінальному процесуальному кодексах України норми. Але побудувати незалежний і справедливий суд шляхом погроз, звільнення чи притягнення до відповідальності за завідомо заздалегідь неправосудне рішення не є реальним. Якщо ці погрози реалізуються, то судова система ефективно позбудеться саме тих суддів, які проявляють зайву незалежність і наважуються виносити рішення, які не подобаються іншим гілкам влади. Наслідком зазначених процесів є тотальна недовіра між учасниками процесу, яка стає додатковою перешкодою на шляху ефективного реформування.

Ще однією з ключових проблем, що викликає чи не найбільше суперечок, є питання визначення механізму оновлення існуючого суддівського корпусу

України. Чимало фахівців вважають за необхідне провести поступове якісне оновлення судової системи, починаючи із судів вищої інстанції шляхом проведення прозорих конкурсів. Якість існуючого в Україні судочинства

є наслідком того, що судді, які займають посади у вищих судах, були приведені туди в політичний спосіб політичними діячами. Тому, має бути створений Верховний суд, куди будуть призначатися судді на конкурсній основі. Причому слід зауважити, що, існує думка, яка полягає у тому, що конкурсна система не повинна бути у судовій системі, адже це є певного року дискримінація, а головним критерієм має бути критерій бездоганної репутації.

Ще однією серйозною проблемою є питання недоторканності суддів. У

Частині суспільства створюється думка, що це лише додатковий привілей, який не має під собою об'єктивної основи і є однією з причин суддівської сваволі. Проте, слід зауважити, що принцип незмінності суддів існує у цивілізованих країнах як запорука незалежності судів від політичних рішень. Складна

процедура звільнення суддів необхідна для того, аби суддя, який буде чесним, непідкупним і політично незалежним, продовжував залишатися політично незалежним.

Незалежний суддя має бути впевнений у тому, що якщо він прийме рішення не на користь президента, політика, то завтра його ніхто не покарає. Також фахівці вважають, що не можна повністю знімати недоторканність із суддів, а треба її лише обмежити. Пропозиції змін до Конституції передбачають обмеження функціональної суддівської недоторканності: суддя має бути недоторканий у питаннях здійснення ним правосуддя.

Поряд з тим, слід мати на увазі, що виняткове значення судової системи як окремої гілки влади потребує і виняткових методів її реформування. Венеційська комісія надала достатньо позитивних оцінок проекту судової реформи в Україні, але одночасно із цим прямо вказала: заміна всіх суддів (понад 8000) становитиме загрозу для здійснення правосуддя в державі. Також атестацію суддів, на думку експертів Венеційської комісії, слід розглядати вже як виняткову міру.

Аналізуючи ситуацію з рівнем довіри суспільства до судової системи, судді звернули увагу на те, що дані соціопитувань не завжди відображають дійсність. Рівень довіри громадян до судів різниться залежно від того, чи доводилося респондентам бути учасниками судового процесу, проте соціологи рідко враховують цю особливість.

Отже, проблема модернізації судової системи набуває розголосу. Щодо методів та способів реформування виникають розбіжності та неоднозначні судження, проте фахівці у цілому схвально ставляться до самої ідеї проведення судової реформи, але пропонують утримуватися від занадто радикальних методів її проведення, наголошують на комплексному підході до розв'язання існуючих проблем і закликають до порозуміння й рівноправної співпраці. Дотримуючись таких настанов, можливо судова гілка влади в подальшому буде ставитися лишу у приклад та викликатиме все менше суперечностей та питань.

2.3. Аналіз результатів та очікування

Під час виборів Володимир Зеленський та його партія "Слуга народу" підтримали Порядок денний реформи правосуддя від громадських організацій, який передбачав повне перезавантаження Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС). Громадські організації вимагали залучити до відбору нової комісії міжнародних експертів, а щонайменше половину у ній мали становити представники громадськості.

В листопаді минулого року Верховна Рада ухвалила ініційований президентом закон, яким всі члени ВККС були звільнені. Новий склад мав бути обраний за участі міжнародних експертів, аналогічно до конкурсу в Антикорупційний суд.

Водночас обіцянка про половину представників громадськості у складі комісії так і не була виконана.

Відкритий конкурс до ВККС заблокувала Вища рада правосуддя. Закон зобов'язав Вищій раді правосуддя (ВРП) сформувати нову ВККС до 5 лютого 2020 року, але ВРП зробила все для того, щоб конкурс не відбувся.

Ще у грудні вона затвердила Положення про конкурс до ВККС, яке всупереч закону абсолютно знівелювало роль міжнародних експертів. Саме тому міжнародні партнери відмовились брати участь у процесі, про що і попередили ВРП листом. Тепер же, коли всі строки спливи, ВРП переклала провину на міжнародників.

До питання Верховного Суду у президента підійшли досить технічно: 9 суддів "старого" Верховного Суду України ВСУ переведуть до "нового" Верховного Суду і протягом року вони мають пройти кваліфікаційне оцінювання, яке проходили їхні колеги.

Водночас жодним чином не вирішується питання перебування у Верховному Суді десятків недоброчесних суддів, які не тільки носять мантиї і отримують дуже високі зарплати з наших грошей, а продовжують здійснювати правосуддя іменем України.

Крім того, новий законопроект не вирішує питання з Окружним адміністративним судом міста Києва, який є не тільки розсадником корупції і центром незаконного впливу на судову систему, а вже кілька років неприкрито здійснює цілком антиукраїнську діяльність.

Що пропонує законопроект?

Чи не єдиним позитивом щойно поданого президентом проекту є збереження конкурсу на посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС) за участі міжнародних експертів. Інші пропоновані положення здатні помножити і цей позитив на нуль.

По-перше, всі правила добору і оцінювання суддів визначатиме стара нереформована Вища рада правосуддя (ВРП), навіть при реформованій Вищій кваліфікаційній комісії суддів (ВККС).

По-друге, імовірно, добором до ВККС замість міжнародних експертів керуватиме голова Окружного адмінсуду Павло Вовк.

Саме він через справи, які перебувають у провадженні Окружного адміністративного суду міста Києва (ОАСК), має вплив на уповноважену Верховної Ради з прав людини Людмилу Денісову, як стало відомо з сумнозвісних "плівок Вовка". Саме Уповноваженій законопроект доручає призначення членів комісії з відбору ВККС у випадку дуже імовірної відмови від цього міжнародних організацій.

Верховний Суд є найвищою судовою ланкою. Він не тільки ухвалює остаточні рішення в переважній більшості справ, а й встановлює обов'язкову для інших судів судову практику.

Хто контролює Верховний Суд – контролює результат вирішення будь-якої справи.

Спроба реформувати Верховний Суд за попередньої влади закінчилася фактичним провалом, як і решта судової реформи. До Верховного Суду пройшли щонайменше 44 недоброчесні кандидати з шлейфом порушень закону, здорового глузду і купою майна, яке вони не можуть пояснити. Ключові посади в "новому" ВС обійняли старі суддівські боси.

Ні президент, ні його партія не давали великих обіцянок щодо Верховного Суду. Натомість, ініційований президентом перший закон передбачив скорочення кількості суддів Верховного Суду з 200 до 100.

Більше того, це також планували зробити за незрозумілими критеріями і процедурою, які мала затвердити нереформована Вища рада правосуддя (ВРП).

Рішення викликало бурхливу реакцію як серед громадських організацій, професійних спільнот в Україні та міжнародних партнерів. Венеційська комісія в своєму висновку щодо закону визнала, що скорочення ВС необґрунтоване, а нова кількість суддів нічим не підтверджена.

Венеційська комісія визнала, що в суспільства могли виникнути обґрунтовані сумніви щодо доброчесності 44 суддів ВС і допустила їхню повторну перевірку "на індивідуальній основі за умови обґрунтованої рекомендації Громадської ради доброчесності".

Таким чином, міжнародна спільнота визнала, що питання призначення суддів Верховного Суду може бути переглянуте, але не в такий спосіб, як передбачено законом.

Згодом Конституційний Суд визнав ліквідацію "старого" Верховного Суду України неконституційною. Це мав виправити парламент.

Запропоновані Зеленським пропозиції є показником того, що в президента і його політичної сили не мають бажання не тільки прислухатися до рекомендацій громадських експертів щодо судової реформи, а й виконувати зобов'язання, взяті Україною перед міжнародними партнерами.

Одночасно з тим президент "впевнений, що ми з вами доживемо до моменту, коли буде перезавантаження судової системи".

Якщо так продовжуватиметься й далі, то президенту і його команді варто покинути мрії про будь-яке зростання економіки, а з ними – і про політичне майбутнє. Адже інвесторам і українському бізнесу потрібні не "інвестиційні няні", їм потрібні незалежні і справедливі суди.

Зараз вся відповідальність за судову реформу лежить на парламенті. Від того, чи зважаться вони виправити законопроект президента, залежить їхнє політичне майбутнє, яке у світлі останніх подій і соціологічних опитувань не видається вже зовсім безхмарним.

ВИСНОВОК

Отже, проблема підвищення ефективності судочинства в Україні була й залишається актуальною, адже якість роботи судових органів формує ставлення людей до держави, свідчить про здатність її захищати інтереси громадян, правомірно застосовуючи силу закону з дотриманням принципу справедливості. Водночас рівень судочинства формує відповідний імідж України на міжнародній арені. Системні заходи реформування сфери судочинства мають на меті подолати ненормовану завантаженість суддів, тяганину при розгляді справ про корупцію, відсутність незалежності судів і органів виконавчої влади, складність і неузгодженість законодавства, проблематичність виконання судових рішень, неналежне фінансове та кадрове забезпечення, а головне, усунути корупційні ризики, які значно підривають авторитет судів у суспільстві.

Щоб реформувати в Україні судову систему, варто відразу оновити аж три органи – адвокатуру, правоохоронну систему та власне суди, адже вони діють спільно. Сам же суддівський корпус має отримати незалежність і діяти самоврядно.

Недовіра до органів судової влади є однією з причин, чому Україну минають іноземні інвестори. Шкодить це й вітчизняному бізнесу.

Реформу своєї судової системи Україна почала ще 2016 року. На папері проєкт виглядав добре, однак його втілення успіху поки що не принесло.

Передусім це сталося через те, що отримавши повноваження, кожна влада прагнула контролювати суд й наповнювати Вищу раду правосуддя та Вищу кваліфікаційну комісію – установи, які відбирають або звільняють суддів, угодними для себе фахівцями.

Це – помилка, адже щоб збудувати належну судову систему, якій довірятимуть і наші громадяни, і іноземні інвестори, її варто передусім зробити незалежною. А вона стане такою лиш якщо регулюватиме себе сама. І для цього судді

повинні самі обирати людей, які їх оцінюватимуть – так, як це нині зроблено в українській адвокатурі, де діє адвокатське самоврядування.

Нині в Україні бракує суддів, й вакантними є близько двох тисяч суддівських посад.

Як наслідок, багато справ, навіть тих, що підпадають під адміністративну юрисдикцію, розглядаються по 3-4, а іноді й 6 років. Це створює для країни ризику, адже втративши доступ до правосуддя, громадяни та бізнес можуть почати вирішувати свої спори по вуличному, а не так, як це прописано в законодавстві. Наслідком може стати наше повернення в атмосферу 1990-х років.

Причиною нестачі суддів є не лише їхнє неналежне фінансове забезпечення. Основна причина – у тому, що наприкінці 2019 року було припинено повноваження Вищої кваліфікаційної комісії суддів, яка цих фахівців добирала, і за півтора року, що минули відтоді, нову комісію так і не зібрали.

Законопроекти, які би мали запустити роботу цієї установи, не отримують схвалення, бо їх по черзі блокують Вища рада правосуддя, Венеційська комісія або Конституційний суд.

Чи потрібно зупиняти реформу? У жодному разі. Розпочате варто довести до фіналу, досконале воно, чи ні, і вже потім, у контексті невдачі, якщо така настане, продовжувати реформу далі.

Щодо самої реформи. У ній, якої би галузі це не стосувалося, важливий системний підхід.

Якщо ведемо мову про реформу судової системи, то не можна змінити суд, не змінивши прокуратуру й не налагодивши взаємодії між судом, прокуратурою і адвокатурою.

Нині ж у нас прокурор не поважає адвоката, той йому платить взаємністю, а разом вони ненавидять суддю. Бо в них немає взаємодії, адже адвокат керується

своїм законом, а прокурор – своїм, як зрештою й будь-який інший орган правоохоронної системи – і МВС, і НАБУ, і ДБР – цих відомств нині створено багато, і кожне вважає себе найважливішим.

Для реалізації судової реформи потрібно встановити чіткі й зрозумілі правила гри. Зокрема, законодавство має описувати й норми роботи суддів, гарантувати їхню незалежність, та те, яке забезпечення, соціальне та фінансове вони отримують сьогодні та згодом, коли прийде час іти на пенсію.

У нас правосуддя і покарання – вибіркові, а коли захист скаржить на слідчого чи суддю, таку скаргу дуже рідко належно розглядають. Щоб це виправити, усі три інституції – адвокатура, прокуратура й суди повинні взаємодіяти між собою як єдиний організм, і в оновленому законодавстві має бути чітко прописано, що має право робити сторона звинувачення, що – захист, а що – суд.

А в нас – мало того, що закони, які регулюють громадянські правовідносини, між собою не відповідні, то ще й коли стикаєшся з судочинством, починається хаос.

Крім реформи суду й прокуратури, щоб ці реформи подіяли, треба ще й працювати зі ставленням громадян до судової та правоохоронної системи. Адже у суспільстві щодо них укорінені негативні стереотипи, мовляв суддя – то обов’язково хабарник, разом із прокурором, а адвокат їм у цьому допомагає. А це не так, далеко не всі правоохоронці та судді є недоброчесними.

Реформа судочинства здатна закласти у нас основу для багатьох інших реформ і покращень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>. Закон України про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII.
2. Бойко В. В. Український суд: між «хочемо» і «маємо» В. В. Бойко Політика і культура.
3. Борова Ю. Особливості конституційно-правового статусу суддів: проблеми теорії та практики Ю. Борова, Підприємництво, господарство і право. – 2006. - №8
4. Єгорова В.С. Принципи діяльності суддів загальної юрисдикції Бюлетень Міністерства юстиції України, 2008
5. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності Верховного Суду та органів суддівського врядування
6. Л Москвич Судове право: крок від теорії до галузі права - Право України, 2015
7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yak-zminytsya-pravosuddya/31167879.html> Судова реформа Зеленського. Як зміниться правосуддя України?
8. Кравчук В. Шляхи подолання корупції в судах. Право України – 2017. – № 2. – С. 22-27.
9. Колодяжний М. Стратегія протидії корупції у діяльності органів правосуддя . Право України. – 2017. – № 2. – С. 37-44.
10. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2018. – № 24. – Ст. 212.